

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայիս 29 ըստ Յուն. և յունիս 10 ըստ Լատ., 1879

ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ԲՈՒՄԵԼԻ

Ալեքսանդր Գրիգորյանը հասնելէն ի վեր այլեւայլ տարակարգ ծագեցան թէ Օսմանեան իշխանութիւնը մինչեւ որ աստիճանն ալիտի հաստատուի յիշեալ գաւառին մէջ Ըստ Պերլինի դաշնագրու թեան, Վեհ. Սուլթանին իշխանութիւնն Արեւելեան Բուսիլի վրայ կատարեալ է: Ժողովրդեան վիճակին բարեփոխումն եւ գաւառին բարգաւաճումն ապահովեալ են ազատական օրէնքներով որ պատրաստուած են Եւրոպական յանձնաժողովէն: Բայց ըստ եղանակին որով դաշնագրութիւնը գործադրուել սկսաւ Արեւելեան Բուսիլի մէջ, Վեհ. Սուլթանին գերիշխանութիւնը հրապարակաւ ճանչցուած չէ: Մայիսի 30ին, ուրբաթ օր, Վեհ. Սուլթանին մէջ հրովարտուեց կարգադրեցաւ, որ նոր օրինաց վաւերացումը եւ նոր կուսակալին կարգուելը կը ծանուցանէր ժողովրդեան: Հրովարտուեց ընթերցումը մեծ հանդիսիւ կատարել եւ այսպէս ժողովրդեան վրայ խոր տպաւորութիւնն ընել կը խորհուէր: Ըստ պաշտօնական ծանուցման, հրովարտուեց ընթերցումը մէջ ետքը թիւղանթներ պիտի արձակուէին եւ Օսմանեան դրօշը պիտի պարզուէր: Վեհ. Սուլթանին գերիշխանութիւնը հրատարակելու պատեհ առթիւն այդ ժամանակն էր: Բայց հրովարտուեց ընթերցումն արարողութիւնը չկատարուեցաւ այնպէս ինչպէս կը խորհուէր: Այն թիւղանթներ արձակուեցան, ոչ Օսմանեան դրօշը պարզուեցաւ, ոչ Վեհ. Սուլթանին կենաց եւ բարօրութեան համար բարեմաղթութիւններ եղան: Հրովարտուեց հրապարակաւ կարգադրեցաւ ի ներկայութեան վաշտ մը Պուլկար պաշտպանը որաց եւ բազմութեան հանդիսականաց: Այնուհետեւ խնդակցութիւններ եւ բարեմաղթութիւններ եղան Ալեքսանդր Վոլորիտէս իշխանին (Ալեքս. Գրիգորյան) համար, եւ բոլոր հանգէսն այս եղաւ: Կ'ըսուի թէ Ալեքս. Գրիգորյան անձին դէմ պաշտօնակից եղած էր, եթէ Օսմանեան դրօշ պարզուէր, եւ Ալեքս. Գրիգորյան պաշտօնակիցն փախուցաւ: Պուլկարաց բազմանացը: Եթէ այս ստույգ է, Ալեքս. Գրիգորյան տակաւորութեան ապացոյց տուաւ Արեւելեան Բուսիլի Պուլկարաց, որոնք այսուհետեւ պիտի ջանան միշտ օգուտ քաղել այդ տակաւորութեանէն:

Դէպքն ըստ ինքեան դոյնն եւ փոքր բան է, բայց Արեւելեան Բուսիլի ապագայ խաղաղութեան նայելով մեծ կարեւորութիւն ունի: Կը թուի թէ Եւրոպական տէրութիւնը որոշած են որ Արեւելեան Բուսիլի չմիանայ Պուլկարի հետ: Եթէ յիշեալ տէրութիւնը իրենց որոշման մէջ հաստատուն են, ապա կերպով ցուցնելու են զայս որպէս զի Արեւելեան Բուսիլի Պուլկարը հակառակ Պերլինի դաշնագրութեան ի դուր չլանան Պուլկարի հետ միանալու: Ալեքս. Գրիգորյան ֆէս դնելու եւ Օսմանեան դրօշ պարզելու իրաւանց պէս գործերու մէջ անորոշ եւ տարտամ ընթացք մը կրնայ պատճառ ըլլալ Պուլկարաց կարծելու թէ Վեհ. Սուլթանին գերիշխանութեան լուծը գլխաւ կրնան թօթուել իրենց վրայէն:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգղիոյ մէջ առաջնապահական պատճառներով բանտարկելոց մարերը եւ մօրուքը կը կարուին: Կիւրոսի Անգղիական իշխանութիւնն ոճրագործաց նկատմամբ այս կանոնը կը գործադրէ նաեւ յիշեալ կղզւոյն մէջ: Մօտերս երկու Յոյն քահանայք ոճրի մը համար բանտարկութեան դատաւարտուեցան, եւ բանտի վերակացուք ըստ սովորութեան յիշեալ քահանայ-

նից մարերն եւ մօրուքն անխնայ: Ասոր վրայ Կիւրոսի Յոյնք զայրացած են Անգղիական իշխանութեան դէմ:

Համապատասխան թղթատարութիւնը Պուլկարի Եւրոպա եւ Ամերիկա զրկուելու նամակաց ծախքը 30 փարայէն 40 փարայի լծեցուցած է: Թուրքիոյ մէջ կատարուելու կարեւորագոյն բարեկարգութեանց մէջն է նաեւ ներքին թղթատարութեան բարեկարգութիւնը: Նամակ մը մէջ դաշեկան ծախքով կ'երթայ Կ. պոլսէն մինչեւ Ամերիկա, որ իբր 2,000 ժամու ճամբայ է: Բայց նոյն ծանրութեամբ նամակ մը Թուրքիոյ մէջ Կ. պոլսէն իբր 200 ժամ հեռու քաղաք մը կը զրկուի վեց դաշեկան ծախքով: Ներքին թղթատարութեան ծախսը ծանրութեան հետեւանքը սա եղած է որ մարդիկ գաւառները զրկուելու նամակները կը սկսին օտար թղթատարութեանց միջոցաւ զրկուի: Վաճառական մը որ կ'ուզէ նամակ զրկուի ի խորքերը, փոխանակ վեց դաշեկան հատուցանելու Օսմանեան թղթատարութեան, գաշեկան մը միայն կու տայ Աւստրիական կամ Գալիական թղթատարութեան, որ Պուլկարի նամակն առնելով կը տանի Սամուռն եւ հոն կը յանձնէ Օսմանեան թղթատարութեան: Այս վերջինը ըստ համապատասխան թղթատարական կարգադրութեանց առանց ստակի պարտի զրկուի յիշեալ նամակն ի խորքերը:

Փոքրն Ասիոյ բնակչաց համար յուսոյ նշյլ կը բերեն Անգղիոյ կողմէն մօտերս կարգուած փոխ հիւպատոսներ, որոնք զինուորական պաշտօնակալներ են, եւ պիտի բնակին Սեբաստիա, Կեսարիա, Իկոնիա, Վան եւ ուրիշ տեղեր որ մինչեւ ցարք հիւպատոսաց աղքատութենէն բուրովն դուրս էին: Դեռ յայտնի չէ թէ այս հիւպատոսք ինչ պիտի ընեն, բայց սա ստույգ է որ յիշեալ տեղեր Անգղիացի հիւպատոսաց ներկայութիւնն իսկ բաւական է արդէն ըլլալ շատ մը հարստահարութիւններու: Յիշեալ հիւպատոսներն ունեն արդէն ճամբայ ելած են եւ հիմա կը սպասեն ի Պրուսա, եւ երբ Դրան կողմէն պիտի թեման Իրենց անդերը: Այնպէս ալ պիտի երթան իրենց անդերը:

Ալեքսանդրի տնկանոն ջորք ունեւ, որոնց ամառականներն անվճար մնացած են, վրէժնորդութեան համար Եպիւրոսի մէջ Արմիոյն վաճառած են Օսմանեան պաշտպանը: Այս դէպքն եւ Յունաստանի սահմանադիտոյն վրայ տպաւորութեան առաջնապահ բազմաթիւ կը ցուցնեն թէ Բ. դուռն պարտի իր ուղարկութիւնը դարձնել բոլոր թեստիոյ եւ Եպիւրոսի վրայ, եթէ չուզեր որ այն կողմերը նոր եւ ծանր շրջութիւններ ծագին:

(Այս լուրը յետոյ հերքուեցաւ Բ. դրան կողմէն): Բերիոյ կողմը բարեկարգութիւն կատարելու համար զրկուած կայսերական գործակալատարք մայիսի 8/20ին մէջ վաշտ ջորքով 25 յիշեալ հասած են:

Ոսկայ եւ պոլսէն դրամի միջանկ տարբերութիւնն աւելցած ըլլալուն համար հային գնոյն վրայ 5 փարա եւս աւելցաւ, եւ անցեալ շաբաթէն ի վեր հային քաղաք պոլսէն դրամով հարկու փարայի վաճառուի սկսաւ:

Ալեքս. Գրիգորյան եւ անոր քարտուղար Կալիլիէ Գրիգորի անցեալ շաբաթ Փիլիպպի մէջ Յունաց մայր եկեղեցին երթալով մեծ պատուով ընդունուեցան: Եկեղեցւոյ մէջ գոհարանական աղօթք եղաւ, եւ յետոյ Յունաց եպիսկոպոսն Ալեքս. Գրիգորյան եւ անոր քարտուղարը տարաւ Յոյն երեւելեաց մէջ ժողովը, եւ այսպէս Յունաց ղեկավարութիւնը փարատեցաւ:

ԱՅԼԵՆԱՅԻՆ

Դարձեալ առաջարկութիւններ կ'ըլլան Կ. պոլսոյ ծովեզերքը մինչեւ Դաւաթիոյ կամուրջը նաւատնայեցներ չինելու: Մօ-

տերս Պուլկար մէջ մարդ մը բռնուած է որ զինքը Մէհալի կ'անուանէր եւ կը պնդէր թէ հրաման ընդունած է Մահմետականները հրաւիրել զուտ եւ մաքուր խալիֆութեան: Բ. դուռը հրաման ըրած է Անգլի հաստեման կողմէն: Հայ կաթողիկոսը որ այսուհետեւ հրաժարին զիրենք կաթողիկոսութիւնէն ցործուի բաժանեալ կը մնան կաթողիկոսաց այն մասն որ ճանչցուած է Բ. դուռն իբրեւ Հայ կաթողիկոս ժողովուրդ եւ որոյ գլուխ է Հաստեմ Եփէնտի: Իտալիոյ եւ Գալիոյ մէջ այս տարի մետաքսի խաղաղները յաջողած չեն, ուստի եւ խաղաղներու գինը շատ բարձրացած է: Բ. դուռն ընդունած է Կրետէի ընդհանուր ժողովը որոշումներն եւ Ֆոքիստիս փաշա մօտերս պիտի դառնայ ի Կրետէ: Արեւելեան Բուսիլի վարչական ժողովը որոշած է գործածել Գալիքի լեզուն: Պուլկարիոյ Մահմետական ընտանիքներն ուրիշ պատճառով առնին յիշեալ երկիրը դառնալ չուզելու, վասն զի օրէնքը կը տրամադրէ որ Մահմետականներէն ալ վիճակուան զինուորաւոր Պուլկարիոյ բանակին համար: Պուլկարիոյ եկամուտն իբր մէջ միլիոն Օսմանեան ոսկի կը հաշուուի: Իշխանին տարեկան թոշակ որոշուած է 26,500 Օսմանեան լիրա: Այս տարի Պուլկարիոյ եկամուտը ծախքէն 66,000 լիրա աւելի պիտի ըլլայ: Փիլիպպի Պուլկարաց մետրապոլիտն ուրիշ երեւելի Պուլկարաց ընկերութեամբ անցեալ շաբաթ քաղաքի օրացուցով զանազան գնաց Եւրոպական յանձնաժողովը Գալիոյցի անդամ, Պարոն Բինկին, եւ Պուլկարաց կողմէն ջնդակաւորութիւն յայտնեց առ Պարոն Բինկ, առ Գալիական ղեկավարն Կ. պոլսոյ եւ առ Գալիան: Պոսիլիոյ պէյերն Աւստրիացւոյ կողմէն դուռն առեցներուն դէմ կը բողոքեն: Աւստրիացիք իսկ պաշտոն մտնելու վրայ են: Պէյրութի մէջ նաւահանգիստ մը պիտի շինուի: Կիւրոսի մէջ Օսմանեան պոլսէն դարձեալ շրջաբերութենէն դադարած է: Անգղիացիք յիշեալ կղզւոյն մէջ գործածուելու համար պոլսէն զահեկաններ, ջրան եւ տուրք փարանոց դրամներ կուտան Եւրոպական Անգլիոյ թագուհւոյն պատիւը կը կրեն: Բուսիոյ կայսրն հրաման ըրած է որ վեց հարուստ եւսան արքայականներ տրուին ստիպուանոց: Բուսիոյ Քիէֆքաղաքին մէջ երեք Նիկիթիոյներ կախուած են: Բուս ջորքն որ Մէրկի վրայ կը քալէին, եւ Թուրք մէջներէն Կոմուրաճ Եփէն, ինչպէս անցեալ շաբաթ ծանուցելը, դարձեալ յառաջ խաղաղ պիտի են: Ալեքսանդրի Արապներուն մէջ շրջաբերութիւն ծագած է: Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց հանրապետութիւնն Աթինքի ղեկավարութիւնը վերցուցած է իբրեւ անկարեւոր: Հնդկաստանի հիւպատոսին կողմէ Գալիոյ դատարանն մէջ ստուիկ սով կայ: Յունիսի 11ին Գերմանիոյ կայսեր ստուանութեան յիշեալ տարեգործի հանգէսը պիտի կատարուի Պերլինի մէջ: Այս առթիւ Բուսիոյ կայսրը Պերլին պիտի երթար, բայց իր երկրորդ որդւոյն կնոջ, Վալտի-միրաքիդքսուհւոյն հիւանդութեան պատճառ արգելուած է Պերլին երթալ:

ԱՐՏՈՒՄԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յունաստանի սահմանադիտոյ ուղղութեան խնդիրը լուծուած մը գտնելու քիչ մ'աւելի մօտեցած կը թուի այս շաբաթ: Գալիոյ արտաքին գործոց պաշտօնէին նոր առաջարկութիւններ ըրած է: Եւրոպական տէրութեանց, բայց թէ ինչ են այն առաջարկութիւնները դեռ երեւան եղած չեն: Կ'երեւի թէ բոլոր տէրութիւնք համաձայնած են Գալիոյ առաջարկութեանց: Ըստ նոր առաջարկութեանց Թուրքիոյ եւ Յունաստանի նախորդ գործակալատարք վերադառնալու բանակցութեան պիտի մտնեն սահմանադիտոյ խնդրոյն վրայ, եւ եթէ անոնք դարձեալ չհամաձայնեն, Եւրոպական տէրութիւնք դեպքանաժողով պիտի գումարեն, եւ դեպքանաժողովը միաձայն հաւանութեամբ ինչ որոշում որ տայ սահմանադիտոյ խնդրոյն վրայ, այն որոշումն երկու տէրութեանց պիտի մտնուցուի:

Գերմանիա Եպիսկոպոսի դէմ խիստ միջոցներ ձեռք առնել կը սպասուի, վասն զի խիստ կը պնդէ իր ձեռք առած երկուսական նոր միջոցներուն վրայ:

Գալիոյ մէջ հասարակականաց (գօմինար) պարագլուխներէն Պլանքի անուն անձն որ 1871 զԿալեքուսն պատճառաւ դեռ բանտարկուած է, մօտերս երեւոյթականական ժողովը անգամ ընտրուեցաւ:

Երեսփոխանական ժողովն այս ընտրութիւնն անվաւեր հրատարակեց: Պլանքի յայտնի իշխանի է ամէն տեսակ կառավարութեան, կրօնքի, եւ ընկերական արգի կազմակերպութեան:

Բուսիոյ իշխանը նորընտիր երեսփոխանական ժողովը ծանուցած է թէ հարկ է սահմանադրութիւնը փոխել այնպէս որ կարելի ըլլայ կրօնական ազատութեան նկատմամբ տէրութեանց ժողովը որոշումները գործադրել: Այսպէս քաղաքական գործոց մէջ Բուսիոյցւոց հաւատար իրաւունք պիտի տրուի Հրէից:

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգղիա եւ Գալիա հաստատապէս որոշած են Եպիսկոպոսի վարչութեան չմիջամտել: Սակայն իտալի ձեռք առած միջոցներուն դէմ ջորաւոր կերպով բողոքած են:

Անգղիոյ ժողովին գործոց պաշտօնէին յանձնարար ճիշտ առեւտրականութիւն մը ընելով բաց է թող հերքեց այն լուրը թէ Անգղիա յալաւանայ հաւանութիւն տուած է Արեւելեան Բուսիլի ինքնօրինութեան: Յիշեալ պաշտօնէին ըստ սակայն թէ Անգղիա միշտ պնդած է որ Թուրքիա իրաւունք ունի Պալէստինայի վրայ պաշտօնէին, քանզի այս իրաւանց գործադրութիւնը հարկաւոր է Թուրքիոյ դոյուլթեան: Յիշեալ պաշտօնէին Յունաստանի նկատմամբ ալ ըստ թէ Անգղիա ինչ որ կրնայ պիտի ընէ յօգուտ Յունաց:

Պերլինի կէս պաշտօնական թերթերը կ'ըսեն թէ Գերմանիա Եպիսկոպոսի մէջ Գերմանական շահերը միայն պահպանելու համար քաղաքական նպատակ չունի: Խնդիրը միայն ընդհանուր պարտուց չափերուն հաստատուած չէ, հարկ է սակայն որ իտալի գոհ ընէ Գերմանիոյ հպատակներն ի գործ դնելով այն դատաստանական վիճակներն որ օրինաւոր դատարաններէ տրուած են ի նպատակ Գերմանիոյ հպատակաց:

Հեռագիրը կը ծանուցանեն թէ Յունաստանի կառավարութիւնը ըստ յանձնարարութեան Եւրոպական տէրութեանց հաւանած է վերցնել լաւանակը որ կաղնած էր սահմանադրուել, որպէս զի Օսմանեան ջորաց գումարման պատճառը միջտեղէն վերաց:

Բուսիոյ կայսրը սպանելու դուրս գործող Սուլթան Գալիան անձը մահուան դատաւարտուած է:

Ալեքսանդրի մէջ Արապներու մէջ նոր ցեղն ուղեւ ելած է:

Բարեկուսոյ գլուխէն մայիս 20 թուականաւ քաղաքը հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ջուլիսներու թագաւորն առաջարկած է բանակցութեան մտնել խաղաղութեան համար, բայց Անգղիացիք անոր այս առաջարկութիւնն ընդունած չեն:

ԿԱՆԱՅՆ ԵՌԱՄՈՒՍԵԱՅ ԱՂԹՈՒԹԻ ԺՈՂՈՂԸ

Կոտանդնուպոլսոյ Հայ Աւետարանական կանոնը կը ծանուցանեմք թէ եռամսեայ աղօթքի ժողովը պիտի ըլլայ յառաջիկայ չորեքշաբթի օրը, յունիս 12ին ըստ Լատ. Ամերիկեան խանին կից ժողովատեղոյն մէջ ժամը 7 1/2 ըստ Թրքաց, ընդ նախագահութեամբ Միս Ուէսդի:

Յուսով եմք թէ բոլոր օրիորդք եւ տիկնայք մեծ ուրախութեամբ պիտի փութան ներկայ գտնուիլ եւ նոր շարժում մը տալ այսպիսի օգտակար ժողովը մը:

Մաղթելով երկնից օրհնութիւնը եւ Հոգւոյն սրբոյ ներկայութիւնը ժողովոյն մէջ, Կը մնամ խանարհարաւ Կ. Դ. Գ.

ԵԼԵՆԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՆՏԱՅԻՆ

Մայիս 28 և յունիս 9, 1879			
Գոտայի	13	Բուս. կրթութ. բաժինք	47 1/2
ԳՐԱԳԻ, Օսմ. Լիրան 400 Լն			
Մեծիկոյն	106 1/2	Բուսիոյ բոլ	90 1/2
Թագաւոր	1135	Եւրոպիոյ	87 1/2
Պրիմատ	174	Գրիգոր	51 1/2
Մեղալիք	115	Անգլ. քիւս	109 1/2
Մանէթ	10		

Ամերիկայի միսիոնարաց ընկերութեան կողմէն Խմուղիւր Ճ. Բ. Կրին

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԼՆ Զագմագնիւր, Յոկոբեան խան, Թիւ 12.